

*Taková byla i lest, již já byl, věřte mi, zmámen;
avšak nutno je snášet, co přinese vrtkavý osud,
tohle přec bratranec můj mi nedělá, toho si Vacek,
člověk ničemný, přál, tak na podnět Prostějův činí.
ty já – budu-li živ! Nyní však zkrotím se sám.“*

Potom zanedlouho, když byl přestavěn hrad Křivoklát v lese u řeky Mže, byl tam dán Ota k střežení branným bojovníkům skoro po tři léta.

XXXV.

Téhož roku, kdy kníže Vladislav a všechen lid český s radostí a veselostí slavili narození svého patrona Václava, přibyl ke knížeti posel, jenž mu přinesl takovou zprávu: „Vy tu v pokoji a bezpečí hodujete, avšak tvůj bratr Soběslav a kníže polský Boleslav naši zemi hubí a lid jako kopu bídné žně loupí; já jediný stěží jsem utekl, abych ti to oznámil. Vydejte se spěšně na cestu, již zavřete své špižírny, opusťte hostiny, Mars vás volá do boje, zítra přibudou tisíce a tisíce ozbrojených nepřátel.“

Oni, vstavše ihned od hostiny a rychle sebravše vojsko, setkali se s nimi na pravém břehu řeky Cidliny blíže vsi Lučice. Ale po druhé straně téže řeky postupovaly zástupy Poláků bez loupení a pálení, až dorazily blíže hradu Oldříše k toku řeky Labe. Odtud poslali ke knížeti Vladislavovi, lstivě vzkazující: „My nechceme vražedná vrhati kopí ani nejdeme bojovati, nýbrž tebe s tvým bratrem smířiti.

*Pakli však výstrahám našim bys nechtěl popřáti sluchu,
zítra přejdeme řeku a další bude potom. Amen.“*

K tomu kníže Vladislav krátce odpověděl:

*„Letos nebude mír, jak myslím, bez mnohé krve,
neboť k jednání o mír přec ve zbroji nechodí nikdo.*

*Přejdeš přes řeku sic, však po dalším nebude amen,
přes řeku přejdeš sice, však bez trestu nepřijdeš nazpět.*

Vykonám další, co pravíš, ty vykonej další, co hodláš.“

A ihned, uvěřiv k své škodě lstivým slovům nepřátel, přebrodil se té noci před východem Slunce se svými přes řeku; i postavili

se proti sobě na březích téže řeky. A když Poláci viděli, že se jim lstí povedly, vpadli do kraje, a poplenivše jej pálením a loupením a nabravše si nesmírné kořisti, položili se táborem u mostů zvaných Křivci. Naši však, poněvadž se té noci velmi unavili a nemohli se tak brzy přebrodit nazpět, stáli bezradní.

XXXVI.

Jakmile však kníže Vladislav poznal, že byl obelstěn, a zpozoroval chabou náladu k boji u některých bojovníků, vzplanul rozhořčeným hněvem a ozvalo se v něm vědomí vlastní mužnosti; a jako mohutná polnice, jež podněcuje bojovníky do války, tak jeho řeč roznítil zmalátnělé mysli jeho lidu: „Čechové,“ pravil, „kdysi na zemi a na moři svou pověstí slavní, činy mužnosti výteční, vítězstvími proslulí, nyní se vám ještě za živa posmívají vaši poplatníci, jimž jste vždy bývali postrachem, a vaši zemi plení. Či vám po boku visí meče dřevěné? Či jenom Poláci nosí meče železné? Nač máme ještě žítí? Té věčné pro nás i pro naše potomky hanby! Hle, z vašeho obilí je popel, z vašich příbytků se valí kouř až do oblak, oheň zuří po celém povrchu zemském, a přece ještě nepálí vašich srdcí, studenějších než led? Anebo jestliže vaše srdce chřadne, proč se aspoň nerozpálí žaludek, který již hladem zemdlívá, horlivostí po spravedlnosti? Což vás nedojme ženský pláč a nárek, jenž ostrými zvuky doléhá k hvězdným výšinám? Kdo neslyší s hořkostí v srdci úpění kojenců a lkání ženy těhotné nebo manželky unesené od pohanů? Kdo by potlačil pláč, když by viděl, jak jsou jeho nemluvnátka zabíjena jako bečící beránci nebo rvána od prsu matčina? A přece méně by to mělo boleti, kdyby tu bolest způsobili nepřátelé zdatnější. Na mou věru, i kdybych jenom tři štítý měl, neopomenu dnes zkusiti obojetného štěstí válečného.“

A hned kníže sám a s ním celé vojsko, jak každý stál na břehu, již nehledali brodů, nýbrž jeden přes druhého vyskočili a plavali přes řeku, přáli si umřítí za vlast. Síly jim dodávala bolest a příkoří jim způsobené; spěchali, aby, jak jen mohli, třeba s nasazením života, zmařili radostné vítězství nepřátel. Ale čas-

to řečený polský kníže druhého dne, přešed potok Trutinu – neboť se nedá všude přejíti – kázal, aby ti, kdo nesli kořist, a všichni nemocní šli napřed. Sám však se postavil na místě pro sebe k boji příznivém s lehkou jízdou, jsa připraven k odporu na obranu svých.

Když to viděl Dětríšek, syn Buzův, o němž jsme výše učinili zmínky, poodešel s bojovníky, kteří mu stáli po boku, na jedno místo, pravil k nim: „Bratří moji a spolubojovníci! Kdokoli z vás má v svém těle jen nějaký kousíček masa nesmělého nebo smrti se bojícího, musí jej buď dříve odříznouti, nebo nyní z našeho voje odejít. Neboť nestojí ani za řasu mořskou, kdo neví, jak je krásné zemřít ve zbrani.“ A vida, jak jejich myslí jsou čilé k boji – bylo s ním asi sto mužů – jako vlk, který tajně z úkrytu hledí se vrhnouti na stádo, tak on znenadání prudkým útokem napadl z nekrytého boku nepřátele. Když tam padlo skoro tisíc odpůrců, hnal se řečený bojovník jako divoký tygr do nejhustších šiků nepřátel a ty, kdo se mu z pravé i levé strany stavěli na odpor, stínal jako klasy útlého obilí ostrým mečem, až obrovským množstvím střel byv zasypán, padl na ohromnou hromadu zabítých. Čechové však, kteří se dali v boj přímo čelem, žel, obrátili se na nezvyklý útěk a Soběslav s Poláky dobyl vítězství nešťastného, protože to byla válka více než občanská. A tato porážka se udála dne 8. října a padli tam bratři Nožislav a Držikraj, synové Lubomírovi, a jiných přemnoho.

XXXVII.

ROKU OD NAROZENÍ PÁNĚ 1111

Úsilím královny Svatavy o smír mezi jejími syny, prostřednictvím biskupa Heřmana a též přímlovou Vacka, správce knížecího dvora – ač to nebylo k jeho vlastnímu prospěchu – bylo dosaženo, že kníže Vladislav povolal svého bratra Soběslava zpět z Polska a udělil mu hrad Žatec s celým krajem k němu náležejícím.

XXXVIII.

ROKU OD NAROZENÍ PÁNĚ 1112

Podle ustanovení bývalých králů a na příkaz krále Jindřicha IV. [V.] poslal kníže Vladislav svého synovce, Břetislavova syna a jmenovce, se sborem tří set štítonošů do Říma. Ale poněvadž král vyjel již dlouho předtím, řečený jinoch, přešed se svými bavorské Alpy, zastihl krále ve městě Veroně⁵²⁾ a slavil tam s ním letnice. V měsíci srpnu vjel král do Říma s ohromným množstvím lidu rozličných národů a jazyků, aby přijal císařské odznaky podle obyčeje králů. A protože tento král kdysi povstal proti svému otci, papež Paschalis, pokládaje ho proto za bezectného, nechtěl vyhověti jeho přání. Král ho dal ihned zajmouti, a nasa-div mu meč na hrdlo, jal se mu hroziti smrtí. On se však ze strachu před smrtí podrobil jeho vůli a třetího dne, když se mezi sebou smířili, byl král za příznivého souhlasu všeho lidu římského a duchovenstva prohlášen a pomazán za císaře a rozmnožitele říše. Druhého dne poslal nový císař otci apoštolskému tak veliké dary, že snad mohly svou velikostí stačiti lidské dychtivosti. Když se tak stalo, vrátil se císař do Bavor a našinci šťastně dorazili zpět do vlasti.

XXXIX.

ROKU OD NAROZENÍ PÁNĚ 1113

Od některých lidí, kteří rádi donášejí věci liché a nejisté, doneslo se Soběslavovi, že ho chce jeho bratr, kníže Vladislav, zajmouti, a to z návodu a rady předáka Vacka. On jim odpověděl: „Buď já umru, nebo ten, kdo takové věci osnuje, umře dříve, než já budu zajat.“ A v donesené zprávě mohl tušiti pravdu tím spíše, že v tu hodinu přišel k němu posel, volající ho k bratrovu dvoru. Tu on, vzav s sebou na tři sta bojovníků, s několika málo muži přišel ke dvoru bratrovu; ostatním kázal, aby stáli ve zbrani ve vzdálenosti ani ne jednoho honu. Pak kníže, pozdraviv bratra a poobědvav, jel napřed a poručil bratru, aby přijel za ním na hrad Vyšehrad; byliť jenom asi deset honů daleko od hradu. Tu